

Vägledning till kontrollmyndigheter m.fl.

Ursprungsmärkning av nötkött

**Avdelning II i förordning (EG) nr 1760/2000
och förordning (EG) nr 1825/2000.**

Fastställt: 2010-05-17 av avdelningschef Peter Brådenmark
Ersätter: 2009-07-07/Ursprungsmärkning av nötkött

Innehåll

1	Inledning.....	3
1.1	Syftet med vägledningen.....	3
1.2	Beskrivning av kontrollområdet.....	3
1.3	Syftet med kontrollen.....	4
2	Kontaktfunktioner.....	4
2.1	Kontaktfunktioner vid Livsmedelsverket.....	4
3	Definitioner och begrepp.....	4
3.1	Definitioner.....	4
3.2	Viktiga begrepp.....	4
4	Tillämplig lagstiftning.....	5
5	Ansvarsfördelning inom tillsynsområdet.....	5
5.1	Livsmedelsverkets ansvar.....	6
5.2	Övriga aktörers ansvar.....	6
6	Vilka är kontrollobjekten?.....	6
7	Bedömningsgrunder för kontrollen.....	6
7.1	Vilka produkter omfattas av kontrollen.....	6
7.2	Obligatoriska märkningsuppgifter.....	7
7.2.1	Malet eller hackat nötkött.....	8
7.2.2	Oförpackat styckat kött.....	9
7.2.3	Tredje land.....	10
7.3	Frivillig märkning.....	10
7.3.1	Vad avses med frivillig märkning?.....	10
7.3.2	Godkännande av frivillig märkning.....	11
7.3.3	Ansökan om godkännande av specifikation.....	11
7.3.4	Anslutning till redan godkänd specifikation.....	11
7.3.5	Ärendehantering i samband med godkännande av specifikationer.....	11
7.3.6	Återkallande av godkännande av specifikation.....	12
8	Hantering av avvikelser.....	12
9	Uppföljning och rapportering.....	12

1 Inledning

1.1 Syftet med vägledningen

Livsmedelsverket vill med denna vägledning ge råd och stöd till dem som planerar och utför den operativa kontrollen inom området ursprungsmärkning av nötkött. Vägledningen kan även ge stöd till andra intressenter. Målsättningen är att samla information om kontrollområdet, regelverk, kontaktfunktioner, ansvarsfördelning och genomförandet av kontrollen. Härigenom skapas förutsättningar för effektiv kontroll av god kvalitet. Vägledningar är inte rättsligt bindande, utan är exempel och rekommendationer som kan vara till hjälp vid bedömning och tillämpning av lagstiftningen. Vägledningen utesluter inte andra handlingssätt för att uppnå det resultat som avses med lagstiftningen. Om en föreskrift blir föremål för bedömning i domstol, till exempel om ett myndighetsbeslut i ett ärende överklagas eller vid åtal för brott mot livsmedelslagen, blir domstolsavgörandet vägledande för tolkningen. EG-domstolen har tolkningsföreträde vad gäller tolkningen av EG:s rättsakter.

Vägledningen är avsedd att komplettera avdelning II i förordning (EG) nr 1760/2000 om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur samt märkning av nötkött och nötköttsprodukter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 820/97 samt förordning (EG) nr 1825/2000 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1760/2000 när det gäller märkning av nötkött och produkter.

1.2 Beskrivning av kontrollområdet

Det obligatoriska märkningssystemet har införts för att nötkött som saluförs ska kunna spåras på ett säkert sätt. Märkningen ska garantera ett samband mellan å ena sidan identifieringen av slaktkropp/kött och, å andra sidan, det enskilda djuret eller gruppen djur.

I systemet är det nödvändigt att alla aktörer och organisationer i samtliga led av produktion och försäljning använder sig av ett identifierings- och registreringsystem som gör att nötköttet går att spåra. Nötköttsmärkning enligt förordningen omfattar därför märkning av nötkött i alla led i försäljningskedjan, t.ex. slakteri, styckningsanläggning, importör, grossist och butik. För att kontrollmyndigheten och berörda företag ska kunna spåra köttet tillbaka till det enskilda djuret eller gruppen djur ska ett särskilt referensnummer anges. Aktörerna i varje del av handelskedjan måste kunna redovisa för myndigheten hur deras system med referensnummer är uppbyggt och hur spårbarhet upprätthålls.

Ytterligare ett syfte med lagstiftningen är att konsumenter i butiksledet ska kunna få information i klartext om nötköttets ursprung, t.ex. var djuret är fött, uppfött och slaktat.

Det är varje aktörs och organisations ansvar att ursprungsmärkningen fungerar korrekt. Det är kontrollmyndighetens skyldighet att kontrollera märkningen och att, om brister konstateras och rättelse uteblir, få till stånd rättelse genom att använda de sanktionsmöjligheter som lagstiftningen medger.

1.3 Syftet med kontrollen

Syftet med kontrollen är att säkerställa att avdelning II i förordning (EG) nr 1760/2000 och förordning (EG) nr 1825/2000 om ursprungsmärkning av nötkött följs av de aktörer inom livsmedelskedjan som berörs av förordningen.

2 Kontaktfunktioner

2.1 Kontaktfunktioner vid Livsmedelsverket

Lagstiftning, vägledning och övrig information som berör kontrollområdet finns på Livsmedelsverkets webbplats www.livsmedelsverket.se.

3 Definitioner och begrepp

3.1 Definitioner

Grupp djur

Vid styckning är en *grupp* ett antal slaktkroppar från ett slakteri som styckas i en och samma anläggning under en viss tid. Tiden får vara högst en produktionsdag, se artikel 4 i förordning (EG) nr 1825/2000.

Organisation

En grupp aktörer från samma eller olika delar av nötköttsbranschen, se artikel 12 i förordning (EG) nr 1760/2000

Uppfött

Med *uppfött* menas att ett djur hålls i en medlemsstat eller ett tredje land. Om djuret har vistats högst 30 dagar i det land där det har fötts eller slaktats anses djuret inte vara uppfött i det landet. Om djuret däremot inte har hållits, *fötts upp*, i något land längre än 30 dagar ska födelseland, slaktland och eventuellt ytterligare land där djuret hållits anges som uppfödningens land, se artikel 3 i förordning (EG) nr 1825/2000.

3.2 Viktiga begrepp

Aktör

Aktör är en fysisk eller juridisk person som producerar eller saluför nötkött.

Gräns mellan slakt och styckning

Efter besiktning får en halv slaktkropp delas i högst tre delar (parter) innan den lämnar slakteriet.

Referensnummer/referenskod

Kodens funktion ska vara att säkerställa sambandet mellan köttet och djuret/ gruppen djur. Detta nummer kan vara identifieringsnumret för det enskilda djur som nötköttet kommer ifrån eller ett identifieringsnummer för en grupp djur. Referensnumret ska möjliggöra för företag och kontrollmyndighet att spåra köttets ursprung, se artikel 13.2a i förordning (EG) nr 1760/2000.

Specifikation

När det gäller den frivilliga märkningen ska aktören specificera vad märkningen ska omfatta och vilka åtgärder som ska vidtas för att säkerställa spårbarheten.

4 Tillämplig lagstiftning

Nedan följer de förordningar som är viktigast för denna vägledning:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1760/2000 om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur samt märkning av nötkött och nötköttsprodukter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 820/97
- Kommissionens förordning (EG) nr 1825/2000 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1760/2000 när det gäller märkning av nötkött och nötköttsprodukter
- Kommissionens förordning (EG) nr 275/2007 om ändring av förordning (EG) nr 1825/2000 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1760/2000 när det gäller märkning av nötkött och nötköttsprodukter
- Rådets förordning (EG) nr 1791/2006 om anpassning av vissa förordningar och beslut

5 Ansvarsfördelning inom tillsynsområdet

I Sverige delas ansvaret för kontroll av märkning av livsmedel mellan de lokala kontrollmyndigheterna – för anläggningar som står under lokal kontroll, och Livsmedelsverket – för anläggningar som står under central kontroll.

5.1 Livsmedelsverkets ansvar

Livsmedelsverket är den centrala, vägledande myndigheten inom området ursprungsmärkning av nötkött. Livsmedelsverket ansvarar för kontroll inom området ursprungsmärkning av nötkött hos de aktörer som står under Livsmedelsverkets kontroll.

5.2 Övriga aktörers ansvar

De lokala kontrollmyndigheterna ansvarar för kontroll inom området ursprungsmärkning av nötkött hos de aktörer som står under lokal kontroll.

6 Vilka är kontrollobjekten?

Alla företag som säljer nötkött, oavsett var i försäljningskedjan, omfattas av kontrollen. Med nötkött menas här endast nötkött som omfattas av KN-nummer 0201, 0202, 0206 10 95 och 0206 29 91, se kap 7.1 för närmare förklaring. Alla aktörer i nötköttsbranschen, d.v.s. företag som säljer eller producerar nötkött, enligt definitionen ovan – oavsett var i försäljningskedjan, omfattas således av kontrollen. Kontrollobjekten består exempelvis av slakterier, styckningsanläggningar, detaljhandelsanläggningar, fryshus och matmäklare.

7 Bedömningsgrunder för kontrollen

7.1 Vilka produkter omfattas av kontrollen

Definitionen i artikel 12 i förordning (EG) nr 1760/2000 på nötkött är knuten till nedanstående nummer i tulltaxan:

- 0201 samt 0202: kött av nötkreatur (inbegripet kalv); färskt, kylt eller fryst.
- 0206 10 95 och 0206 29 91: njurtapp och mellangärde; färskt, kylt eller fryst.

Som exempel omfattas helt, skivat, tärnat, strimlat och malet nötkött. Andra ätbara delar av djurkroppen än de som anges under ovanstående nummer i tulltaxan omfattas inte av krav på obligatorisk ursprungsmärkning. Inte heller tillagat nötkött, köttprodukter och köttberedningar omfattas. Nötkött som serveras på restauranger och i andra storhushåll omfattas därför inte av märkningsreglerna. Kötttråvara som levereras till restauranger omfattas dock.

EU-kommissionen har fastslagit att blandfärs med övervägande del nötkött ska falla under de tulltaxenummer som avser nötkött. Därmed finns krav på ursprungsmärkning. Observera att det för andelen kött från annat djurslag i blandfärsen då också måste finnas uppgift om ursprung för detta kött. I annat fall finns

risk för att konsumenten vilseleds. Se 58 § märkningsföreskriften LIVSFS 2004:27 (H 125).

Exempel på råvaror, produkter och beredningar som inte omfattas, eftersom de inte ingår i ovanstående nummer i tulltaxan, är:

- nötkött som har saltats, lagts i saltlake, torkats, värmebehandlats, konserverats eller panerats,
- produkter med nötkött som en ingrediens bland andra, t.ex. korv, köttbullar, hamburgare, pastejer och patéer,
- inre organ (t.ex. hjärta, njurar, lever), tunga, kött från huvud och svans, styckningsben och mörghälsor samt blod.

Observera att det för kalvkött, d.v.s. för kött från djur yngre än tolv månader, finns särskilda regler för märkning som inte tas upp i denna vägledning, se Rådets förordning (EG) nr 1234/2007.

7.2 Obligatoriska märkningsuppgifter

Enligt artikel 13 i förordning (EG) nr 1760/2000 ska den aktör eller de organisationer som saluför nötkött inom gemenskapen märka köttet med följande uppgifter:

- Ett referensnummer eller en referenskod, som fastställer sambandet mellan köttet och djuret/ gruppen djur
- Landet/länderna, medlemsstat eller tredje land, där djuret eller djuren som ingår i gruppen är fött/födda
- Landet/länderna, medlemsstat eller tredje land, där djuret eller djuren som ingår i gruppen är uppfött/uppfödda
- Landet, medlemsstat eller tredje land, där djuret eller djuren är slaktade och slakteriets godkännandenummer. Märkningen ska lyda: "Slaktat i (landets namn) (anläggningens godkännandenummer)".
- Landet/länderna, medlemsstat eller tredje land, där köttet är styckat (urbenat) och styckningsanläggningens godkännandenummer. Märkningen ska lyda: "Styckad i (landets namn) (anläggningens godkännandenummer)".

Om djuret, eller gruppen djur är födda, uppfödda och slaktade i samma land får uppgiften "Ursprung: landets namn" användas.

Exempel 1:

Fött i Danmark.

Uppfött i Danmark.

Slaktat i Danmark, 3434.

Styckad i Sverige, 5678.

Ref.nr: 12-18359-FM

Exempel 2:

Ursprung: Danmark.
Slaktat i 3434.
Styckad i Sverige, 5678.
12-18359-FM (ref.nr)

Enligt artikel 13.5b i förordning (EG) nr 1760/2000 behöver inte uppgiften om slaktland anges vid märkning med "Ursprung: land", eftersom detta ingår i definitionen "ursprung:". Slakteriets godkännandenummer är dock även i detta fall en obligatorisk uppgift.

Butiker som styckar slaktkroppar eller parter och som inte har något godkännandenummer kan i stället för styckningsanläggning/godkännandenummer skriva antingen:

- "Styckad i Sverige, (butikens namn)", eller
- "Styckad i Sverige, i butik".

Det sista alternativet förutsätter dock att butikens namn klart framgår av övrig märkning. Om köttet har styckats på mer än en anläggning ska samtliga anläggningar och, i förekommande fall, godkännandenummer anges i märkningen.

Exempel 3:

Ursprung: Sverige.
Slaktat i 1234.
Styckad i Sverige, 5678 och 5467.
B1201012002

För kött från djur födda inom EU före den 1 januari 1998 och för vilka det inte finns några uppgifter om land för födelse respektive uppfödning ska dessa uppgifter i märkningen ersättas med uppgiften "(Född före 1/1/98)".

7.2.1 Malet eller hackat nötkött

Enligt artikel 14 i förordning (EG) nr 1760/2000 och artikel 5 i förordning (EG) nr 1825/2000 ska malet eller hackat nötkött märkas med uppgifter som innefattar (med något undantag, se nedan):

- landet, medlemsstat eller tredje land, där djuret/djuren är slaktat/slaktade. Märkningen ska lyda: "Slaktat i (landets namn)"
- landet, medlemsstat eller tredje land, där köttet är malet. Märkningen ska lyda: "Berett i (landets namn)" eller "Berett (malet) i (landets namn)"
- referensnummer, som fastställer sambandet mellan köttet och djuret/gruppen djur

Exempel 4:

Slaktat i Sverige
Berett i Sverige
Ref nr: 8766544

Observera att uttrycket "berett" ska användas vid uppgiften om i vilket land köttet är malet. Termen "malet" kan, om så önskas, användas dessutom som förtydligande, eftersom detta uttryck är bättre känt bland konsumenterna.

Exempel 5:

Slaktat i Sverige

Berett (malet) i Sverige

Referensnummer: AT-1238-091120

Om djuren är födda och uppfödda i samma land som där de har slaktats och där köttet har malts kan uppgiften om fött och uppfött utelämnas. Man kan även använda ordet "Ursprung: Landets namn" för kött från djur som är födda, uppfödda och slaktade i samma land.

Exempel 6: (Förutsatt att djuret/gruppen djur är födda, uppfödda och slaktade i Tyskland)

Ursprung: Tyskland

Slaktat i: Tyskland

Berett, malet, i Sverige

Ref nr: 1234-5678-XY

Det är tillåtet att frivilligt ange slakteriets godkännandenummer och styckningsanläggningens godkännandenummer och landstillhörighet, vid märkningen av malet kött. Det är också tillåtet att frivilligt ange land/medlemsstat där djuret är fött och uppfött.

7.2.2 Oförpackat styckat kött

I artikel 5c i förordning (EG) nr 1825/2000 fastslås regler för oförpackat styckat kött. För kött som säljs oförpackat till slutkonsument, t.ex. i butik. Märkningsuppgifterna för det oförpackade köttet ska i stället anges på anslag/skyltar eller liknande, som gör det lätt för konsumenten att förstå köttets ursprung. De uppgifter som skall anges är:

- referensnummer
- land där djuret är fött
- land där djuret är uppfött
- land där djuret är slaktat
- land/länder där köttet har styckats

Slakteriets och styckningsanläggningens godkännandenummer behöver inte anges i informationen till konsumenten för oförpackat kött. Observera att butiken ska känna till godkännandenummer för slakterier och styckningsanläggningar för det kött som finns till försäljning. Uppgiften ska möjliggöra spårbarhet i bakomvarande led och kunna meddelas konsumenter vid förfrågan. Spårbarhet kan uppnås genom t.ex. ett journalsystem.

7.2.3 Tredje land

Enligt artikel 15 i förordning (EG) nr 1760/2000 ska, om nödvändiga uppgifter om kött från tredje land inte finns tillgängliga, sådant kött märkas med: "Ursprung: icke EG" samt "slaktat i (tredje landets namn)". För kött från djur som har importerats levande till en medlemsstat, och där uppgifter saknas om land för födelse respektive uppfödning, ska dessa uppgifter i märkningen ersättas med "Importerad till EG i levande tillstånd" eller "Importerad från (namn på tredje land) i levande tillstånd".

7.3 Frivillig märkning

Det är, enligt artikel 16 i förordning (EG) nr 1760/2000, möjligt att märka etiketter på nötkött med andra uppgifter än de som är obligatoriska enligt förordningen. Innan en frivillig märkning kan användas ska den godkännas av Livsmedelsverket.

7.3.1 Vad avses med frivillig märkning?

Med frivillig märkning menas alla andra uppgifter som inte är obligatoriska enligt förordning (EG) nr 1760/2000. Uppgifter, oavsett om de är obligatoriska eller frivilliga, som anges med stöd av annan lagstiftning som rör märkning betraktas här inte heller som frivillig märkning. Vidare avses i detta sammanhang endast sådan frivillig märkning som finns på förpackningar och etiketter som riktar sig till slutkonsument. Frivillig märkning och frivilliga uppgifter som används i leden innan nötköttet bjuds ut till försäljning till slutkonsument omfattas inte av kraven i artikel 16.

Exempel på frivillig märkning i detta sammanhang är uppgifter som rör:

- djurets kön,
- djurets ålder (Observera att särskilda regler gäller för beteckningen kalv, se förordning (EG) 1234/2007.),
- djurets ras, t.ex. jersey, limousine och
- slakt- och produktionsförhållanden t.ex. halal, lösgående djur

Märkningsuppgifterna ska, med hjälp av referensnumret, kunna spåras tillbaka till det led som upplysningen hänvisar till. Om köttet märks med till exempel "Limousine" ska referensnumret säkra att alla djur med det angivna referensnumret är av den rasen. För att en specifikation ska kunna godkännas ska myndigheten försäkra sig om att det planerade märkningssystemet, och i synnerhet dess kontrollsystem, fungerar på ett korrekt och tillförlitligt sätt.

7.3.2 Godkännande av frivillig märkning

Aktörer som vill märka med frivilliga uppgifter enligt ovan ska omfattas av en godkänd specifikation. Det finns två möjligheter att uppnå detta och i båda fallen ska en ansökan sändas till Livsmedelsverket:

- Aktören kan skicka in en egen specifikation för godkännande till Livsmedelsverket, se avsnitt 7.3.3.
- Aktören kan ansluta sig till en redan godkänd specifikation, om den omfattar aktörens handelsled och innehavaren av specifikationen är införstådd med detta, se avsnitt 7.3.4

7.3.3 Ansökan om godkännande av specifikation

Artikel 16 i förordning (EG) nr 1760/2000 anger vilka uppgifter en specifikation ska innehålla. Ansökan till Livsmedelsverket om godkännande av specifikation ska innehålla följande uppgifter:

1. Sökandens firmanamn, adress och uppgift om kontaktperson
2. Beskrivning av sökandens verksamhet samt vilka handelsled som omfattas av märkningen
3. De märkningsuppgifter som eventuellt ska överföras från leverantörsledet.
4. De uppgifter som ska finnas på etiketten, med bild. Aktörs namn och logo ska ingå.
5. Beskrivning av de åtgärder som säkerställer att uppgifterna i märkningen är korrekta.
6. För en organisation: en förteckning över anslutna medlemmar.
7. För en organisation: vilka åtgärder man avser att vidta för medlem som inte följer specifikationen.

7.3.4 Anslutning till redan godkänd specifikation

En verksamhet kan ansluta sig till en redan godkänd specifikation, om specifikationen omfattar verksamhetens omsättningsled och specifikationens innehavare godkänner detta.

7.3.5 Ärendehantering i samband med godkännande av specifikationer

1. Ansökan skickas till Livsmedelsverket.
2. Livsmedelsverket bekräftar att ansökan har inkommit.
3. Livsmedelsverket bedömer om märkningen och kontrollsystemet i ansökan uppfyller kraven i förordningen. I vissa fall kan ansökan behöva kompletteras. Ansökan godkänns eller avslås.
4. När ansökan är godkänd kan verksamhetsutövaren använda specifikationen.
5. Godkända specifikationer meddelas EU-kommissionen och gäller i alla EU-länder.

7.3.6 Återkallande av godkännande av specifikation

Livsmedelsverket kan återkalla ett godkännande av en specifikation om innehavaren inte längre uppfyller de förutsättningar som angivits i ansökan. Om specifikationen eller egenkontrollen för den frivilliga märkningen inte följs bör kontrollmyndigheten meddela Livsmedelsverket detta.

8 Hantering av avvikelser

Om en aktör, d.v.s. livsmedelsföretagare, i sin märkning bryter mot reglerna om ursprungsmärkning av nötkött ska detta bedömas på samma sätt som andra överträdelser av livsmedelslagstiftningen.

Livsmedelsverket har utarbetat en vägledning som bland annat behandlar hantering av avvikelser som konstateras i kontrollen. Se Livsmedelsverkets sanktionsvägledning ”Sanktioner i livsmedelslagstiftningen” på verkets webbplats.

9 Uppföljning och rapportering

Livsmedelsverket ansvarar för att följa upp den operativa kontrollen. Det sker främst i den årliga myndighetsrapporteringen. Denna rapport förmedlas till kommissionen. Samordning av hur förordningarna kan tillämpas sker genom dialog mellan Livsmedelsverket och kontrollmyndigheterna via utbildning i lagstiftningen, genom tolkningsstöd till kontrollmyndigheterna och genom denna vägledning.